

ZEYYAT HOCAMLA 41 YIL

Prof. Dr. Cudi Tuncer Gürsoy
Doğuş Üniversitesi

Eğitim öğrencilere saygıyla başlar
Homer

Yıl 1963. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi (bugünkü Marmara Üniversitesi, İşletme Fakültesi) son sınıf öğrencileri, oldukça heyecanlı bir şekilde, Akademide ilk kez ders verecek İTÜ'lü bir hocanın sınıfa girmesini bekliyorlar. Birazdan sınıftan içeri, yaşı 40 ın altında, ama saçları tamamen beyaz, yüzünde sıcacık bir tebessüm, elinde bej renkli bir James Bond çantası ile Profesör Zeyyat Hatiboğlu giriyor. Çantasını kürsünün üzerine koyuyor ve ve gülümseyen bakışlarını sınıftaki bütün öğrencilerin üzerinden tek tek geçiriyor. Sınıfın atmosferi bir anda ısınıyor ve herkes bu yeni sesi can kulağıyla dinlemeye başlıyor. Dinledikçe görüyoruz ki bu yeni ses daha önce hiç duymadığımız çok değişik şeyler söylüyor. Finans anlatırken, Türkiye ekonomisine geçiyor ve ekonomiyle finansal yönetimin ilişkisini öğretiyor. Bir bakıyorsunuz istatistik yöntemler kullanarak bir finans problemini çözüyor, bir bakıyorsunuz Türk işletmelerinin yönetim ve organizasyon sorunlarını dile getiriyor. Enflasyon diyor, devalüasyon diyor, bilanço diyor, ihracat diyor, bankacılık diyor, maliyet diyor, serbest pazar ekonomisi diyor. Ders bitiyor, kimse yerinden kıpırdamıyor. Sınıf adeta büyük bir entellektüel tatminle son bulan bir meditasyon sonrasını yaşıyor. Ben mırıldanıyorum: "Hocam, daha önceleri neredeydiniz?".

O akşam eve geldiğimde babam ve amcama yeni hocamızı anlatıyorum. Zeyyat Hatiboğlu adını duyunca yerlerinden fırlıyorlar. "Zeyyat,

Mustafa Hatibođlu'nun oğludur. Mustafa Hatibođlu, Trabzonda deden İbrahim Cudi'nin oğrencisi idi. Bak Őimdi sen Zeyyat'ın oğrencisi olmuŐun. Bu ne güzel bir rastlantı. Tanrıya Őükürler olsun." diyorlar. O gün, hiĉ kuŐkusuz, yaŐamımın unutulmaz bir kaĉ gününden biri idi. Zeyyat hocayla, böyle bir yakınlığımızın olması beni tarif edilemez ołĉde mutlu etmiŐti. Ertesi gün okula büyük bir gururla gidecektim.

Yıl 1964. İŞletme İktisadı Enstitüsüne devam ediyorum. Finans dersimizi gene Zeyyat hocadan alıyoruz. Onun derslerinin hiĉ deđiŐmeyen bir ozellıği var: CoŐkuyla başlıyor, coŐkuyla devam ediyor, coŐkuyla sona eriyor. Oğrencilerle iĉ iĉe. Onlarla birlikte olmaktan, onlarla tartıŐmaktan mutluluk duyuyor. İŐini bir ĉocuđun oyun oynarken aldığı zevkle yapıyor. Bu heyecan elbette oğrenciye yansıyor, motivasyon artıyor ve ĉok iyi sonuĉlar alınıyor. Zeyyat hoca benim iĉin bir idol adeta. Bir gün son dersten sonra, İstanbul niversitesi bahĉesinde eve dönmek üzere birlikte yürüyoruz. "Enstitüyü bitirince ne yapacaksın" diye soruyor". "Hocam" diyorum, "benim bir tek idealim var. Üniversitede kalıp hoca olmak. İnşallah sizin gibi bir hoca olabilirim". Yüzünde memnuniyet ifade eden bir gülümseme görüyorum.

1964 Őubatında İ.. İktisat Fakültesine doktora oğrencisi olarak kabul edildim. Enstitü ve doktorayı birlikte götürmeye baŐladım. Aynı zamanda Milli Eğitim Bakanlığının ilk kez o yıl aĉtıđı yurtdıŐı doktora sınavına girdim. Bir süre sonra sınavı kazandığımı ve Amerikaya İŞletme doktorası iĉin gnderileceğimi bildiren mektubu aldım. Ailem dışında bu sevincimi paylaŐtıđım tek kişi Zeyyat hoca idi. Bana derhal ABD'de nasıl ĉalıŐmam gerektiği konusunda oğtler vermeye başladı. Ancak bu arada bizim eve bir matem havası egemen olmuştu. 22 yaşındaydım. Amerikaya bir kez gidersem bir daha geri dönmez, orada bir Amerikalıyla evlenir Amerikalı olurum. Amcam, Mustafa Hatiboğlu'nu ziyaret ederek, benim Zeyyat hocanın asistanı olarak İT ye girmem halinde Amerikadan vazgeĉebileceđimi söylemiŐ. Zeyyat hoca beni Haziran 1964 de İT İktisat Kürsüsüne asistan olarak aldı Bu suretle Amerika defteri kapandı ve 40 yıllık bera-

berlik başladı. Bu 40 yıl boyunca kendimi hep onun asistanı olarak gördüm, hep onun beğenisini aradım. Zeyyat hoca ise bütün opsiyonlarını hep benden yana kullandı. Zeyyat hocanın benden yana tavırları, bazı meslektaşlarımla çeşitli yorumlarına hatta bazen de tepkilerine neden olmuştur. Lakin ben Zeyyat hocanın değerini çok iyi biliyordum, o da bende bazı şeyler görüyor olmalı ki bana güveniyordu. Bu kadar basit.

Bilginin efendisi olmak için çalışmanın kölesi olmak gerekir
Balzac

Zeyyat hoca kürsüde herkesin hocası ve ağabeyi idi. Nezaket ve zerafet simgesi idi. Çalışma arkadaşlarına zarar verebilecek hiç bir tavrına tanık olmadım. Tam tersine, herkese iyilik yapma isteği onu bazen hayal kırıklığına düşürmüştür. Ama Zeyyat beyin en fazla saygı uyandıran yönü mesleğine, okumaya ve yazmaya olan hiç kimseyle kıyaslanamayacak tutkusuydu. Sadece çok kısa bir yemek molası hariç, günde 10-12 saat sürekli okuduğuna defalarca tanık olmuşumdur. Yaptıklarıyla hiç bir zaman yetinmemiş, daha iyisini yapmak için sürekli çalışmıştır.

Zeyyat hocanın pazar ekonomisine duyduğu inanç - bu inanç elbette onun kuvvetli iktisat altyapısına dayanmaktaydı- 50 yıl en küçük bir sapma göstermeden devam etmiştir. 1960 lı yıllarda Türkiyenin kalkınma planlarına giren ithal ikamesi stratejisine o yıllarda en fazla karşı çıkan iktisatçıydı. Türk ekonomisi dünyadan soyutlanıyor, pazar mekanizmaları çalıştırılmıyor, bunun sonuçları ağır olacak der, bu fikirlerini kitaplarında, dergilerde ve gazetelerde yorulmadan dile getirirdi.

Türkiye ekonomisi hakkında, gazete köşe yazılarının bilinen düzeyinin üstüne çıkıp ciddi bilimsel analizler yapan başka bir iktisatçı o tarihlerde yok gibiydi. Zeyyat hoca Türkiyedeki enflasyonunun nedenlerini, izlenen kur politikasının olumsuz etkilerini, bankacılık kesimindeki savurganlığı ve verimsizliği, devletin ekonomi üzerindeki egemenliğinin sakıncalarını v.s. daha 1960 lı yıllarda haykırırcasına kaleme alıyordu. 1960 lı yıllarda Türkiyede fikir hayatına solcular hakimdi ve pazar ekonomisini açıktan açığa savunmak cesaret isteyen bir işti. Zeyyat hoca bu cesareti

göstermiştir (şimdi o solcuların hemen hepsi pazar ekonomisinin herkesi şaşırtan boyutta savunucuları olmuş bulunuyor !).

Zeyyat hocanın sadece iki yönünü kendi kendime eleştirir, bunu kendisine en uygun şekilde nasıl aktarabilirim diye düşünürdüm. Bunlardan birincisi iktisat gibi devasa bir bilim dalında çok önemli şeyler yaparken, Türkiyede yeni yeni popüler olmaya başlayan işletme biliminin hemen hemen bütün dallarında kitaplar yayınlamasıydı. İkincisi ise yanlış bulduğu düşüncelerin sahiplerini ve kendi görüşlerine karşı çıkan meslektaşlarını acı ve keskin ifadelerle eleştiri yağmuruna tutmasıydı. Bu iki özelliği halen devam ediyor. Bir kaç kez "hocam bu kadar dağılmayın, bırakın işletmeyi işletmeciyim diyenler yapsın. Sizin yapacağınız çok daha önemli işler var" demek cesaretini gösterdiğimi hatırlıyorum. Bana şu cevabı verirdi: " Benim yazdığım işletme kitaplarından daha iyisini göster, haklısın diyeyim". Bir şey diyemedim, çünkü bizzat ben mesela Maliyet Muhasebesi ve Finansmanı onun kitaplarından öğrenmiştim.Zira o tarihlerde bu konularda okunabilecek başka Türkçe kitap yoktu. "Hocam meslektaşlarınıza yönelttiğiniz eleştirilerin tonunu hafifletemez misiniz?" diye sorduğumda ise " Tuncerciğim (bana orta ismimle hitab eder) kamu oyunu yanlış yönlendiriyorlar, yanlış şeyler söylüyor, yanlış şeyler öğretiyorlar. Buna dayanamıyorum, ister istemez tepkili oluyorum" derdi. Halen de diyor.

60 lı ve 70 li yıllar Zeyyat hocanın İTÜ ve İTÜ dışında çok aktif akademik ve mesleki faaliyetleriyle dolu geçmiştir. Popülaritesi her geçen gün artmakta idi. Ama bu popülaritesini kapitalize etmeyi hiç düşünmemiştir. Türkiyede o yıllarda bir İktisat ya da İşletme profesörünün önemi ne yazık ki işletmelerde aldıkları görevlerle ölçülür hale gelmişti. Bir profesör özel sektörde ne kadar fazla para kazanıyorsa o kadar değerli görülürdü. Bazı hocaları üniversitelerdeki odalarında bulmak sorun haline gelmişti. Zeyyat hoca mesleğini hiç bir zaman bir sıçrama tahtası olarak kullanmamış, bilim adamlığı ve hocalık neyi gerektiriyorsa onu yapmıştır.

Zeyyat hoca her zaman çalışmanın kölesi olmuş, ama bu onu bilginin efendisi mertebesine yükseltmiştir

Zeyyat hoca 60 lı ve 70 li yıllarda İTÜ İktisat Kürsüsünü geliştirmek için çok çaba gösterdi. Benden önce, Haydar Kazgan, Münir Ekonomi, rahmetli Doğan Fikret Aykan, Aydın Aydıncioğlu ve Yücel Candemir'in kürsüye kazandırılmasında Zeyyat hocanın çok büyük rolü olmuştu. Gerçi kürsü başkanı Prof. Dr. Reşat Nalbandoğlu hocamızdı (nur içinde yat-sın) . Ama Reşat Hoca, Zeyyat beyin önerilerine her zaman olumlu cevap vermiştir. Benden sonra ise Ümit Şenesen, Zafer Tunca, Selçuk Abaç, Ahmet İpekçi, rahmetli İlban Onur, Ayhan Toraman , Ömer Gökay, Murat Uğur Aksoy'u da kürsüye getiren Zeyyat hoca olmuştur. Bunlardan Ömer Gökay bir süre sonra İ.Ü. İktisat Fakültesine, Murat Uğur Aksoy ise Al-manyaya gitti. Ötekiler, kürsüye uzun yıllar büyük hizmetler verdiler. Ba-zıları İTÜ İşletme Fakültesindeki görevlerini halen büyük bir özveri ve ba-şarı ile sürdürüyor. Bu isimler arasında Zeyyat hocayla fikir uyumsuzluğu içinde olanlar, zaman zaman ona kırgınlık duyanlar elbette olmuştur. Ama hepsi Zeyyat Hoca'ın ayrıcalıklığının her zaman farkında olmuşlar ve hocaya hakettiği saygıyı göstermişlerdir.

İktisat Kürsüsü, İnşaat Fakültesinden ayrılıp Temel Bilimler Fakültesi bünyesine geçerken ikiye ayrılmıştı. İTÜ deki iktisatçı ve işletmecilerin sayı-sının iki kürsü oluşturacak düzeye erişmesi ve İTÜ de ayrı bir İşletme Mühendisliği Fakültesinin tartışılır hale gelmesi Reşat hoca ile birlikte Zeyyat hocanın büyük bir başarısıdır. 1977 yılında İşletme Mühendisliği Fakültesi, Zeyyat hocanın yoğun bir Ankara trafiği sonunda kurulunca, İTÜ'de radi-kal bir değişim gerçekleşmiş oldu. İTÜ artık sadece Mühendis yetiştiren bir Üniversite olmaktan çıkmıştı. Meslek hayatımın en heyecan verici yıllarını bu fakülte bünyesinde 1977-82 yılları arasında yaşadım. Zeyyat hocanın dekanlığı sırasında onun sağ kolu olmuştum. Bu yıllar Türkiyenin çok zor yılları idi. Ama biz Zeyyat hocanın etrafında ne işler hallederdik.. Piyasa-da kağıt mı yok? Kalkar İzmitte Sekaya gider, rica minnet alabildiğimiz ka-dar kağıtla Fakülteye dönerdik. Teksir makinası mı lazım? Bir şekilde bu-

lurduk. Kadro verilmediği için kitaplığa memur mu alamıyoruz ? Öğrencilerle anlaşır, onların büyük bir istekle ve rotasyon usulüyle kütüphanede çalışmalarını sağladık. Öğrencilerimizin bir bölümü sıkıyönetim tarafından nezarete mi alındı? Hastal'a gider, çocukları görür, komutana rica eder, saliverilmelerini sağladık. Zeyyat bey'in bize de bulaşmış olan heyecanı ve coşkusu olmadan bunların hiç biri mümkün değildi. Böyle coşkulu ve özverili bir öğretim kadrosunun varlığı , çok iyi puanlarla Fakülteye girmiş, gerçekten üstün nitelikli öğrencilerde de fakültelerine karşı tarif edilemez bir sevgi ve aidiyet duygusu yaratmıştı. Öğrenciler çok gururluydular, hocalarını ve fakülte çalışanlarını çok seviyor, derslerine büyük bir gayretle çalışıyor, Maslaktaki ısıtılması yıllarca sorun olan binamızda yapılmakta olan dersleri paltolarıyla ve birbirine sokulmuş vaziyette oturarak izliyor ve sabırla sorunların aşılacağı günleri bekliyorlardı.

Zeyyat hocanın 60 lı ve 70 li yıllarda attığı tohumlar zaman içinde çok güzel çiçeklere dönüşmüştür.

*Bir sır daha var, çözdüklerinden başka
Bir ışık daha var bu ışıklardan başka
Hiç bir yaptığınla yetinme geç öteye
Bir şey daha var bütün yapıtlarından başka
Ömer Hayyam*

Zeyyat hocanın 1978 dan itibaren adı "rant" sözcüğüyle birlikte anılmaya başlandı. O yıl "hayalimden bile geçmeyen bir başarı" olarak nitelendirdiği "An Unconventional Analysis of The Turkish Economy" adlı eserini yayınladı. Zeyyat hoca bu yapıtında o günlerde 900 dolar olduğu hesaplanan kişi başına milli gelir rakamının 300 dolarlık kısmının şişirilmiş (rant) olduğunu gösteriyor. 1950-75 dönemi büyümesinin resmi rakam olan % 6,4 değil, sadece % 4 olduğunu kanıtıyor, Türkiyenin bu rantları ortadan kaldırmak için fakirleşmesi gerektiğini ve 1975 sonrası dönemde de yılda ortalama % 4,5 oranında büyüebileceğini söylüyordu. Bu söyledikleri aynen gerçekleşmiştir. Bu kitabı dünyanın en popüler iktisat süreli yayınlarından Journal of Economic Literature'da tanıtılmış ve yorumlan-

mıştı. Hoca, daha sonra Türkiye için geliştirdiği bu fikirlerini genel bir teori haline de getirdi. Yazdıkları başlangıçta her okuyucu tarafından tam olarak anlaşılmıyordu. Bunu farkettiğinde daha önce yazdıklarını geliştirir, özetler, yeniden yayınlardı. Kitaplarını çevresindekilere kendi eliyle ve imzalayarak verir, aman ne olur okuyun, bana görüşlerinizi bildirin derdi. Uğraştı, didindi, çırpındı. Maalesef çok az kişiden yorum ve tepki alabilirdi. Bu kişilerden biri, çok beğendiği iktisatçı Prof. Dr. Merih Celasun'dur. Bir diğeri bu armağan kitapta "Zeyyat Bey Ne Diyor" başlıklı yazının yazarı Prof. Dr. Mustafa Aysan'dır. Bu olay sayın Tarhan Erdem'in de bu kitaba armağan ettiği yazısında belirttiği gibi ilginç bir sosyopsikolojik olaydır. Herkesin tanıdığı ve kendini ispatlamaya ihtiyacı olmayan bir Türk profesörü yeni bir şeyler söylediğini iddia ediyor, "ne olur okuyun bir şeyler söyleyin" diyor; çıt çıkmıyor. Ama iş yuvarlak laflar etmeye gelince, sözüm ona, piyasa yorumlarına ve tahminlerine gelince herkes uzman kesiliyor. TV kanallarında, dergilerde, gazetelerde bakıyorsunuz herkes iktisatçı, herkes finansçı. Ekonomi/finans popstarları(!) birbirleriyle yarışıyor. Ben buna bilimin marjinalleştirilmesi diyorum. Türkiye'nin ve Türk ekonomisinin önündeki en önemli sorun bilimin olması gereken yere oturtulmasıdır. Zeyyat hoca yıllardan beri işte bunu haykırmaktadır.

*Hayatımız yaptığımız tercihlerin toplamıdır
Dr. W. Dwyner*

1982 de aylık gelirim ailemin ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzaktı. Biri 14 diğeri 10 yaşına gelmiş olan iki çocuğumun iyi bir eğitim görmesi gerekiyordu. Çare yoktu, mutlaka bir şeyler yapmalıydım. Nitekim o yıl Zafer Tunca ve Ahmet İpekçi aynı sıkıntılar yüzünden Fakülteden istifa ederek özel sektöre geçmişlerdi. Ama hocalık mesleğini nasıl bırakabilirdim ki? 40 yaşındaydım, 1 yıl önce profesörlüğe yükseltilmişim ve üniversite benim için her şeydi. Olaylar öyle gelişti ki, üniversiteyi terketmemek için, Türkiye'yi terketmek zorunda kaldım.

1982 yılı Nisan ayında bir gün, bir iş için Ankaraya gitmiştim. Ertesi gün döndüğümde, Zeyyat hoca "Tuncer dün burada olsaydın, sana Bahreynde bir iş çıkıyordu" dedi. "Hocam bugün çok mu geç" diye sor-

dum. "Adamlar Hiltonda kalıyormuş, istersen bir görüş" dedi. Bahreyn Üniversitesi Rektörü Dr. Hashemi'yi Hiltonda telefonla arayıp buldum. Bana randevü verdi. Zeyyat bey'i aradım. "Tuncer ben de seninle geleceğim" dedi. Meğerse 1 gün önce Fakültemizi ziyaret eden Dr.Hashemi, Zeyyat beyden oldukça etkilenmiş ve "acaba siz gelmez miydiniz?" diye sormuş Bu arada Zeyyat hocanın bahsetmesi üzerine benden de haberdar olmuş. Zeyyat hocanın ben de geleceğim demesi beni hem çok sevindirmiş, hem de biraz düşündürmüştü. Böyle bir işe girişmek için benim ciddi gerekçelerim vardı. Peki ya Zeyyat hocanın ? Üzücü ama, demek onun da varmış. Kalktık hava karardıktan sonra Hiltona gittik. 1 saat kadar görüştük görüşmedik, el sıkıştık. 1. Ekim. 1982 den itibaren Bahreyn Üniversitesinde göreve başlayacaktık. Haber Fakültede ve yakın çevrelerimizde bomba etkisi yaptı. Zeyyat beyin Dekanlıktan ve İTÜ'den ayrılması inanılmaz bir şeydi. Rektör Kemal Kafalı hocamız Zeyyat beyin Bahreyn'e gitmesine karşıydı ve izin vermeyeceğini söylüyordu. Zeyyat hoca ise, Kemal bey sonunda anlayış gösterir diye düşünmekteydi ve 2 yıl için izin talep eden dilekçesini prosedür gereği Fakülte Dekanlığına (yani kendisine) sundu. İznin Fakülte Yönetim Kurulu tarafından verilmesi ve onay için Rektöre sunulması gerekiyordu. İnanılmaz bir şey oldu ve Fakülte Yönetim Kurulu Zeyyat hocanın izin talebini reddetti. Gerekçe "Biz izin versek bile, nasıl olsa Rektör vermeyecekti" idi ve gerçekten tuhaftı. Fakültenin kurucusu, o kuruldaki herkesin hocası ve ağabeyi, en yakınlarının azizliğine uğramıştı. Hoca, son derecede haklı olarak, bu olayı bugüne kadar içine sindirememiştir. Bu durumda Bahreyn'e gidebilmek için Fakülteden istifa etmek ya da emekliliğini istemek zorundaydı. Hoca emekliliğini istedi ve İTÜ ye veda etti. Bir tercih yapmıştı. Hayatına yeni bir şeyler eklenecekti.

İnsanlığa hizmet görev değil lezzet sayılır; bu da seni sağlıklı ve neşeli tutar.

Jean Jacques Rousseau

Zeyyat hocamla Bahreyn'de geçirdiğimiz iki buçuk yılın bambaşka bir tadı vardı. Bu kez her gün her gece beraberdik. Zeyyat hoca, kişiliği, bi-

rikimi, güler yüzü, üniversite üst yönetimi ile kendi altında çalışanların takdir ve beğenisini kazanan yönetim ustalığı sayesinde çok kısa zamanda büyük hayranlık uyandırdı. Bahreyn yabancılar dahil 400.000 nüfuslu küçük bir ada idi. Ülke yönetimi ülke kalkınmasını gerçekleştirmek için kaliteli yabancı insangücüne kapılarını açmış,. bir yandan da Bahreynlilerin ileride bu görevleri devralacak şekilde yetiştirilmeleri için bütün imkanlarını seferber etmişti. İlk yapılan şey Bahreyn Üniversitesinde eskimiş İngiliz sistemi yerine, Beyrut Amerikan Üniversitesinden gelen profesörlerin de yardımıyla, kredili Amerikan sistemini yerleştirmek oldu. İşletme Fakültesinde Zeyyat hoca, ben, Güven Alpay, Reşat Kayalı ve Şeref Türen (hala Bahreynde) Bahreynli öğrencilerimizi asla Türk öğrencilerimizden farklı görmüyor, büyük bir şevkle görev yapıyor ve her geçen gün daha fazla sevgi ve saygı topluyorduk. Zaman içinde Bahreynde unutulmaz dostluklar kurduk.

Zeyyat hoca ofisten evine geldikten sonra gene okumaya ve yazmaya başlar, saat 19 dan önce hiç birimize evinin kapısını çaldırmazdı. Mühendislik fakültesinde görev yapan adaşım Tuncer Çelik, evi Zeyyat hocaya en yakın olanımız idi. Saatin 19 olmasını bekler ve o anda Zeyyat beyin evine daldardı. Yarım saat içinde telefon zinciri çalışır ve akşamın programı yapılırdı. Gerçekten çok güzel günler geçirdik Bahreynde. Oraya hepimiz daha iyi maddi olanaklara kavuşmak için gitmiştik. Ama sevgili Bahreynlilere büyük bir heyecanla ve gerçek profesyoneller olarak hizmet verdik. İşimizden büyük lezzet aldık ve bu da bizi neşeli ve sağlıklı tuttu.

Zeyyat hoca Türkiye Ekonomisi hakkında geliştirdiği fikirleri ve buradan yola çıkarak kuramsallaştırdığı görüşlerini Bahreyndeki iktisatçı meslektaşlarına ve gençlere hararetle anlatırdı. Bahreyn ekonomisi büyük ölçüde petrol rantlarıyla büyüdüğü için, fikirleri özellikle genç iktisatçılar üzerinde büyük etki yaptı. Bunlardan biri ve çok parlak bir genç olan Khalid Abdulla İngiltereye doktora öğrencisi olarak gittiği zaman, tezini, Zeyyat hocadan esinlenerek, rant ve iktisadi büyüme konusunda yaptı ve çok beğenilen bir eser üretti.

Zeyyat hocaya bütün fakülte baba sıfatını takmıştı. Çünkü yönetim biçimiyle bu sıfatı hak etmişti. Yapılan işin kalitesinden en küçük bir tavize göz yummaksızın, herkesin yardımcısı olmuş, sorunlarına çözümler bulmuştur.

Zeyyat hoca büyük hizmetler verdiği Bahreyn Üniversitesinden Türkiyeye, arkasında büyük bir isim, saygınlık ve sempati bırakarak, 1985 Haziranında geri döndü. O tarihten sonra çok sevdiği Bahreyni dört kez ziyaret etmiş ve dostlarıyla eski günlerini yad etmiştir.

Seçkin insanların amaçları, diğerlerinin ise sadece istekleri vardır *Anonim*

Zeyyat hoca ile 1985-1994 yılları arasında sadece yaz tatillerinde İstanbul'a geldiğimde görüşebildik. Bu dönemin ilk yarısı Özallı yıllardı ve Zeyyat hoca Türk ekonomisinin performansından görece olarak memnun görünüyordu. Ama geleceğe yönelik endişeleri devam ediyordu. Türk ekonomisinin temel sorunlarını Özal ve ekibinin de iyi anlamadığı kanısında idi. Bu temel sorunlara el atmadan ekonominin kötüye gideceğini söylüyordu. Nitekim 1994 de ilk büyük bir kriz yaşandı. Ondan sonra olanları ise hepimiz biliyoruz. Zeyyat bey durmadan dinlenmeden yazıyor, çiziyordu. Ama hiç kimseden tepki ve görüş gelmiyordu. Bütün amacı yazdıklarını okutabilmek ve tartıştırabilmektir. Heyecanı hiçbir zaman azalmadı. Yazmaktan olağanüstü bir zevk alıyordu. Bu arada STFA'da sayın Kırhan Dadaşbilge'nin daveti üzerine üst düzey yöneticilerine bir dizi seminerler yaptı ve çeşitli kurumlarda hocalık yapmaya devam etti. Sürekli çalışmak onun için tek yaşam biçimi idi. Zeyyat hoca isteklerinden çok amaçları olan bir insandı.

Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur

Ocak 1995 de İTÜ İşletme Fakültesine geri döndüm. 12 yıl yaşadığım Bahreyn'den ve oradaki dostlarımdan ayrılmak elbette hüznü olmuştu ; ama 1982 de ayrıldığı fakülte döneminin sevinci bu hüznü bastırıyordu. Zeyyat hoca artık İTÜ'de ders vermiyordu. 1982'deki ekibin he-

men hepsi profesör olarak görevlerinin başındaydı. Ayrıca çok yetenekli bir genç kuşak yetişmişti. Öğrenci kalitesi gene çok iyiydi, hocalar işlerini gene son derecede yetkin ve düzenli şekilde yapıyorlardı. Fakültenin İTÜ içindeki itibarı yüksekti. Ancak itiraf etmeliyim ki, 1977-82 döneminin coşku ve heyecanını göremedim. Zeyyat hocanın Fakülteye derse gelmesini istedim. O istemedi. Dışarıda sık sık görüşüyorduk ve bana yeni yazdığı kitapları okutturuyor, anlamadığım yerlerini anlatmaya çalışıyordu. Türkiye'nin temel sorunlarının başında ticareti yapılan ve yapılmayan malların göreceli fiyatlarının olması gereken düzeylerde olmadığı gerçeğinin yattığını söylüyordu. Türkiye'nin neden % 4,5-5 den daha fazla büyüyemeyeceğini, büyüme oranını girdi artışı ve verimlilik bileşenlerine ayırarak açıklıyordu. Bunlarla ilgili çok yazı yazdı. Ama daha öncekilerde olduğu gibi bunları da okutmakta ve yorum almada zorlandı. Hocanın fikirleri artık tam bir olgunluk aşamasına gelmişti. Belki çok yeni şeyler söylemiyordu ama, orjinal fikirlerini artık çok daha açık ve kendinden emin şekilde anlatıyordu. Ne zaman evine gitsem onu çalışma odasında buluyordum. Artık sadece iktisat da okumuyordu. Dünyanın en ünlü edebi eserlerinden bazılarını masasının üstünde görüyordum. Örneğin, James Joyce'ın "Ulysses"inin İngilizce ve Türkçe metinlerini aynı anda karşılaştırmalı olarak okuyor ve "bu İngilizce Türkçeye nasıl çevrilebilir, aşkolsun Nevzat Erkmen'e doğrusu" diyordu. Zeyyat beyin batı kültürüne büyük bir hayranlığı vardır. Klasik batı müziği ve batı edebiyatı konusundaki bilgisi de imrenilecek düzeydedir. Hoca 1995 den sonra sevgili hayat arkadaşı Sevim hanımla birlikte sık sık yurt dışı seyahatlere de çıkmış ve bu kültür gezileri onun en sevdiği şeylerden biri haline gelmiştir. Bu alışkanlıklarını hala sürdürüyorlar. İnşallah daha uzun yıllar sürdürürler.

Bir şarkısın sen

1997 yılı Ağustosunda Doğuş Üniversitesi'ne Rektör olarak atandım. Zeyyat hoca ise Mütevelli Heyetinde görev aldı. 1977 de İşletme Mühendisliği Fakültesinde nasıl yanyana çalıştıysak şimdi de Doğuş Üniversitesi'nin geleceği için kolları sıvamıştık. Kasım 1997 de Üniversitenin Cumhur-

başkanı Süleyman Demirel tarafından onurlandırılan açılış töreninde Rektör olarak ilk konuşmamı yaptım. İyi bir konuşma olduğunun farkındaydım. Tören bittiğinde sevgili Zeyyat Hocamın beni kucaklarken gözlerinin yaşlı olduğunu gördüm. Kimbilir, belki beni de 100 küsur kitabının yanı sıra bir başka eseri olarak görüyordu. Ben de onu minnet duygularıyla kucakladım.

7 yıl da Doğuştta geçti. Burada da çok güzel şeyler yaptık ve yapıyoruz. Hocamı bir hafta aramasam büyük bir tedirginlik duyarım , o da beni bir hafta görmese "Tuncerciğim, seni özlemesem sorun değil" der. Sistemi bile böylesine zariftir.

Hocam şimdilerde sevgili eşi, arslan gibi iki oğlu, güzel gelinleri ve dünya tatlısı dört torunu ile hayatının en güzel günlerini hakettiği huzur içerisinde geçiriyor.

11 Haziran 2004, Cuma. Doğuş Üniversitesi 4. dönem mezunlarını veriyor. Zeyyat hoca çok başarılı iki mezuna diplomalarını vermek için sahneye davet ediliyor. Arkasından seyrediyorum. 41 yıl film şeridi gibi buğulanan gözlerimin önünden geçiyor. Hocaların hocası, Türk bilim hayatının bir devi, yanında olmaktan, yanında büyümekten, yanında yaşlanmaktan her zaman onur duyduğum ve duyacak olduğum Zeyyat Hatiboğlu sahne merdivenlerini biraz duraksayarak tırmanıyor. Sonra iki öğrencisini her zamanki sevecen tebessümüyle kucaklıyor ve diplomalarını veriyor. O anda neler hissettiğini ve ömrünü bilime ve hocalığa adanmış için ne denli mutlu olduğunu çok iyi biliyorum. Alkışlar arasında yerine dönüyor. Yanındaki sandalye boş, ben ise üç sandalye sağındayım. Eliyle yanındaki boş sandalyeyi işaret ediyor. Gidiyorum. "Gel Tuncer beni biraz ısıt" diyor. Elele tutuşuyoruz. Tanrıya bir kez daha şükrediyorum.

Bir şarkısın sen hocam. Yıllarca dillerden düşmeyecek bir şarkı. Ne mutlu senin taleben olana, dostun olana, meslektaşın olana, okurun olana. Ne mutlu seni bir şekilde tanımış olana. Tanrı seni hepimize bağlasın.